

Вайна Расіі з Рэччу
Паспалітай 1654-1667 гг.

Мэта:

Вывучыць прычыны, ход падзей, вынікі
Трынаццацігадовай вайны Рэчы
Паспалітай і Расіі

Асноўнае пытанне ўрока:

Ці згодныя вы з меркаваннем польскага гісторыка

З. Вуйчыка:

«Рэч Паспалітая страціла важную частку сваіх усходніх абласцей: Севершчыну, Чарнігаўшчыну, Смаленшчыну і ўсю Левабярэжную Украіну. Андрусаўскі мір азначаў канец польскай экспансіі на усход, пачатак рускай экспансіі на Захад»?

Асноўнае пытанне ўрока:

Ці згоднія вы з меркаваннем, што казацка-сялянская вайна і вайна Рэчы Паспалітай з Расіяй паклалі пачатак «Разбуральнага веку» на землях Рэчы Паспалітай?

Запоўніце табліцу:

Гады вайны, удзельнікі	Прычыны	Асноўныя падзеі	Вынікі

Знайдзіце яшчэ прычыны вайны. Выдзеліце сярод іх самую галоўную

1. Рэч Паспалітая была аслаблена ў выніку нацыянальна-вызваленчай і антыфеадальнай вайны 1648—1651 г.
2. У 1654 г. украінскае казацтва заключыла палітычны саюз з Маскоўскай дзяржавай і прызнавала ўладу маскоўскага цара.

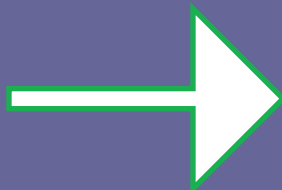

3. Рускі цар імкнуўся вярнуць смаленскія, чарнігаўскія, ноўгарад-северскія землі, атрымаць выхад у Балтыйскае мора.

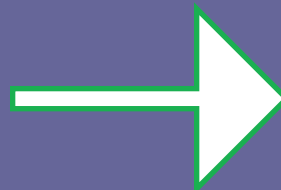
Запоўніце лагічны ланцужок і дайце яму загаловак

Абяцанні рускага цара

Заклучэнне
Брэсцкай
царкоўнай
уніі

Абарона
праваслаў-
нага
насель-
ніцтва

Спакойнае,
заможнае
жыццё пад
“царскаю
рукою”

Падумайце, чаму склаліся такія суадносіны сіл. Ці быў у Рэчы Паспалітай шанц выіграць вайну?

Рускія: 3 арміі агульнай
колькасцю каля 80 тыс.
чалавек пры падтрымцы
20-тыс. казацкага войска

Рэч Паспалітая: каля
20 тыс. апалчэнцаў і
наёмнікаў

Ваявода
В. Шарамецеў

Князь
А. Трубяцкі

Януш Радзівіл

Параўнайце войскі Рэчы Паспалітай і Расіі

Гусарский офицер в караеновом доспехе
и два товарища верхом.
2-я пол. XVII в.

1: Polish cavalryman, c.1640
2: Pancerni 'cossack', late 17th C.

1 этап вайны 1654 – 1656 г.

- Да канца 1654 г. рускія захапілі ўсё Падзвінне і Падняпроўе (Магілёў, Віцебск, Полацк, Смаленск, Рэчыца, Гомель).
- Зімой 1654–1655 г. войскі ВКЛ няўдала спрабавалі арганізаваць контрнаступленне.
- Падчас наступнай кампаніі вясной – летам 1655 г. маскоўска-казацкія войскі занялі ўсю тэрыторыю ВКЛ, акрамя Быхава, Слуцка, Берасця, Пінска, Жамойці, Вількамірскага, Упіцкага, Браслаўскага паветаў.
- 31 ліпеня 1655 г. была захоплена Вільня.

Паўночная вайна Рэчы Паспалітай са Швецыяй 1655 – 1660 г.

Аблога Брэста шведамі ў 1657 г.

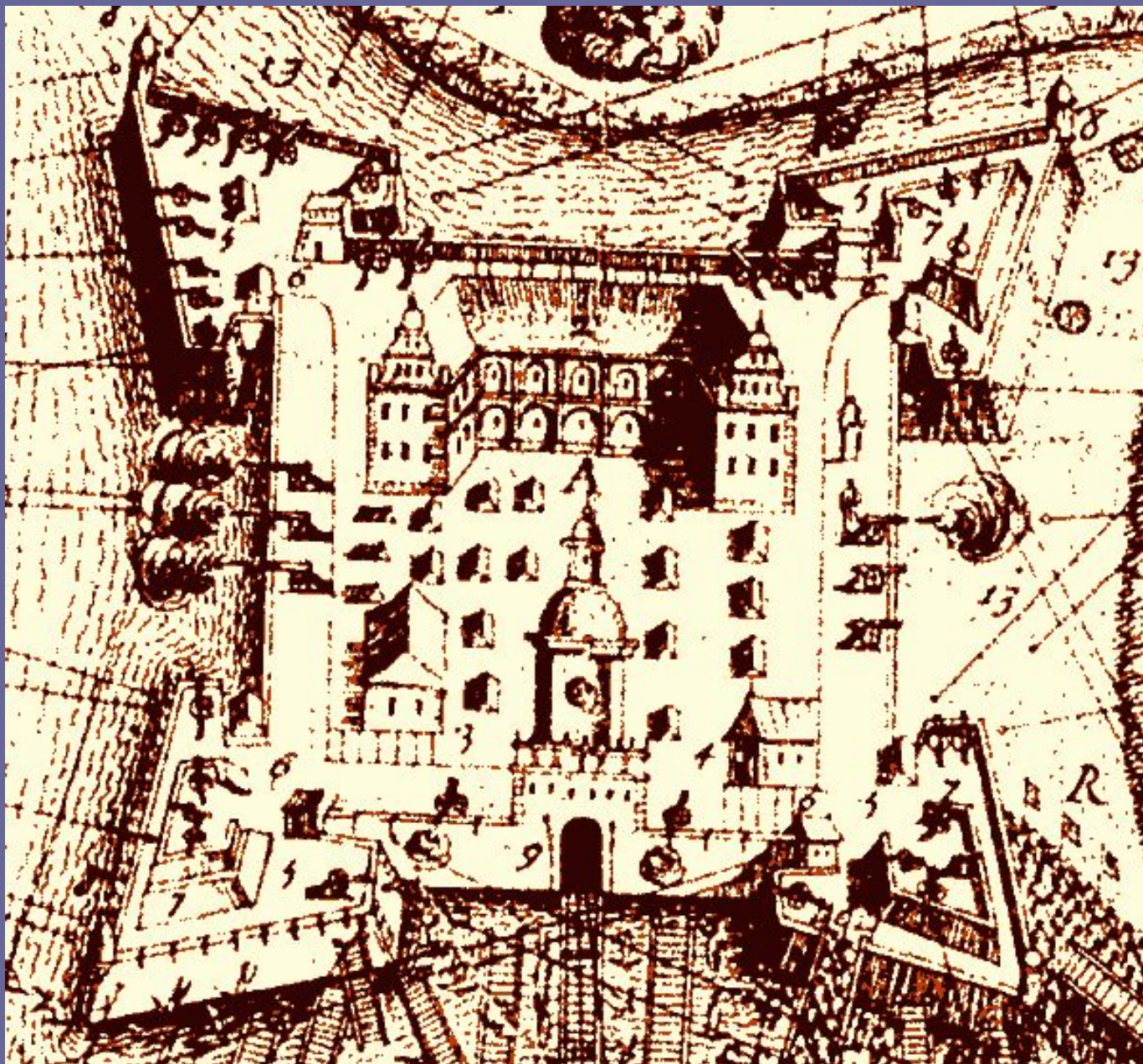
2 этап вайны 1658 – 1667 г.

- З 1656 – 1658 г. пачынаюцца канфлікты паміж царскай адміністрацыяй і казакамі.
- Палітыка маскоўскіх уладаў выклікала масавы партызанскі рух *шышоў*.
- У 1659 г. аднавіліся баявыя дзеянні паміж войскамі Рэчы Паспалітай і Маскоўскай дзяржавы.
- Войскі ВКЛ і Польшчы разбілі пераважаючыя маскоўскія арміі каля р. Палонка 28 чэрвеня 1660 г., р. Бася пад Магілёвам у 1660 г., Кушлікамі пад Полацкам у 1661 г.
- 30 студзеня 1667 г. было падпісана *Андрусавы перамір'е*

Гетман
Іван Выгоўскі

У 1658 г. казакая старшына на чале з І. Выгоўскім і І. Нячаем разарвала саюз з Маскоўскай дзяржавай і заключыла Гадзяцкі дагавор з Польшчай, паводле якой запарожцы перайшлі на бок Рэчы Паспалітай і прымуслі капітуліраваць маскоўскія войскі на Правабярэжнай Украіне.

Ляхавіцкі замак

Войскі пад Палонкай узначалілі

Стэфан Чарнецкі

Павел Ян Сапега

Як аўтары карцін перадаюць драматызм бітваў?

Ян Пасек. У час бітвы пад Палонкай 1660 г.

Як вы лічыце, ці апраўдаў Аляксей Міхайлавіч мянцшку “Цішэйшы”?

Аляксей Міхайлавіч
Цішэйшы

Кароль РП
Ян II Казімір Ваза

Якія вывады можна зрабіць з аналізу карты?

(Ружовым колерам абазначаны землі, страчаныя Рэччу Паспалітай (Смаленская зямля і Левабярэжная Украіна))

Вызначыце самы драматычны вынік вайны:

- Каля 300 тыс. рамеснікаў было вывезена ў Маскоўскую дзяржаву.
- да Маскоўскай дзяржавы адыходзіла Смаленская зямля, з польскіх тэрыторый – Левабярэжная Украіна (Кіеў перадаваўся ім на 2 гады, але так і не быў вернуты Польшчы). За маскоўскім царом быў замацаваны “абавязак” абараняць праваслаўнае насельніцтва Рэчы Паспалітай. У 1686 г. новую мяжу паміж дзяржавамі замацаваў “*Вечны мір*”.
- насельніцтва ВКЛ скарацілася ў 2 разы (з 2,9 млн. да 1,4 млн.).
- Шмат людзей, асабліва рамеснікаў, было прымусова вывезена ў Масковію або прададзена на рабскіх рынках прычарнаморскіх гарадоў. Гаспадарка знаходзілася ў катастрафічным стане.